

Cyriel Buysse

In betere kringen

*Satirische verhalen en kronieken
verzameld en toegelicht door
Joris van Parys*

Houtekiet
Antwerpen / Amsterdam

© Erven Cyriel Buysse / Joris van Parys /
Uitgeverij Houtekiet 2020
Houtekiet, Schaliënstraat 1 bus 11, 2000 Antwerpen

www.houtekiet.be
info@houtekiet.be

Omslag Boris Snauwaert
Omslagillustratie Cyriel Buysse aan de wandel
met Haagse familie (ca. 1910)
Foto Joris van Parys © Wendy Huygebaert
Opmaak www.intertext.be

ISBN 978 90 8924 822 0
D 2020 4765 11
NUR 303

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print,
photoprint, microfilm or any other means, without written
permission of the publisher.

Inhoud

Vooraf 7

DEEL I

Monsieur Hardamour 17

DEEL II

De putter 81

Pension de famille 89

Wintersport in Sankt Moritz 107

Buitenhotel in Holland 113

Engels hotel in Gibraltar 127

DEEL III

Overwegende 135

Een diner 143

Een avondje 151

Grote dagen 169

De held en de graaf 177

Verantwoording 183

Vooraf

IN DEZE UITGAVE ZIJN voor het eerst satirische verhalen en kronieken van Cyriel Buysse (1859-1932) bijeengebracht die – op twee na – nooit eerder zijn gebundeld. Verhalen die mee tot het beste van zijn proza behoren maar sinds de eerste publicatie in Nederlandse periodieken alleen terug te vinden zijn tussen de ‘Verspreide stukken’ en ‘Ongebundelde verhalen’ in de laatste delen van de *Verzameld Werk*-editie (1974-1982). Met reden is Buysse vooral bekend als auteur van naturalistische en realistische drama’s, romans en verhalen over het leven op het platteland in vooroorlogs Vlaanderen. Juist daarom zal deze verzameling ‘onbekende’ satiren zelfs voor wie vertrouwd is met zijn ander werk een pittige verrassing zijn.

De novelle *Monsieur Hardamour* die het eerste deel van dit boek vormt, is meesterlijk opgebouwd als

een soort satirische thriller. Het verhaal verscheen in mei 1899 in *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift*, twee maanden voordat, eveneens in Nederland, in het *Tweemaandelijksch Tijdschrift* van Lodewijk van Deyssel en Albert Verwey, Buysse's eerste toneelstuk *Driekoningenavond* werd gepubliceerd. Een extreem contrast vormt dit naturalistisch plat-telandsdrama met de stadsnovelle *Monsieur Hardamour* waarin de hoofdfiguur, een fabrikant uit de verfranste bourgeoisie van Gent, in een fataal moment van onoplettendheid, zichzelf opsluit in de kluiskamer van zijn fabriek. Naar de reden waarom Buysse deze schitterende novelle niet heeft laten bundelen, valt alleen te gissen, al is de meest voor de hand liggende verklaring dat ze op geen enkele manier paste in de verhalenbundels waarmee hij kort voor en na de vorige eeuwwisseling naam maakte: verhalen over het boeren- en dorpsleven, met levensechte dialogen in het Oost-Vlaamse dialect van de personages. Omdat *Monsieur Hardamour* voor Nederlandse lezers werd geschreven, komt in de hele novelle geen woord dialect voor, zodat niets de lees- en genietbaarheid voor de lezer van de 21ste eeuw in de weg staat.

Dat geldt ook voor de verhalen in het tweede deel van dit boek: satirische inkijkjes in bijvoorbeeld het salonleven van de haute bourgeoisie in de belle époque (*De putter*). In alle registers, van badinerend tot bitter ironisch, registreert Buysse al vertellend de mentaliteit en de zeden in ‘de betere kringen’ van zijn tijd. De animositeit in een familiepension aan de voet van de berg tegenover de gasten van het luxehotel daarboven (*Pension de famille*); de ijdelheid van de snobs die in het wintersportseizoen de luxehotels van Sankt Moritz bevolken (*Wintersport in Sankt Moritz*); het strikt geprogrammeerde gedrag van de gasten van een buitenhotel tijdens de oorlogsjaren in Nederland (*Buitenhotel in Holland*) en van het *Engels hotel in Gibraltar* waar de auteur in 1928 op doorreis naar Marokko logeerde.

Het laatste deel van de bundel is een kleine selectie uit de korte verhalen en columns avant la lettre die Buysse tijdens en kort na de Eerste Wereldoorlog publiceerde in het weekblad *Haagsche Post*, de Amsterdamse krant *De Telegraaf* en het literaire maandblad *Groot Nederland*. *Overwegende*, in

december 1917 geschreven in de meest uitzichtloze dagen van de oorlog, is wel zijn meest sarcastische tekst uit deze jaren. Van twee weken later dateert *Een diner*, een onthullend stuk over de omgangsvormen in 'de betere kringen' van Den Haag waartoe Buysse door zijn huwelijk met een gefortuneerde Haagse weduwe zelf behoorde en waarin hij tijdens de Duitse bezetting van België vier jaar lang gedwongen verkeerde. De laatste drie stukken dateren van kort na de bevrijding van België door de geallieerden eind 1918. In Gent maakte Buysse kennis met het wereldje van de 'oweeërs', de oorlogswinstmakers die de parvenu's van het interbellum werden (*Een avondje*). *Grote dagen* had een verslag moeten worden van de feestelijke ontvangst, in juli 1919, van de Franse president Poincaré en de Franse opperbevelhebber maarschalk Foch in Gent, maar Buysse mist het patriottisch spektakel omdat hij vlak voor zijn vertrek naar de stad toevallig getuige is van een intieme 'ontvangst' die hem veel meer boeit en inspireert. In *De held en de graaf* uit 1920 acht de boerenzoon, overlevende van de loopgraven aan de IJzer, zijn verdiensten voor het vader-

land geringer dan die van de graaf die hem hulde brengt, al heeft de graaf met zijn gezin de bezetingsjaren comfortabel uitgezeten in bezet gebied. Zelfs de schok van de oorlog heeft niets veranderd aan de feodale klassenverhoudingen in het dorp. ‘Nu de oorlog voorbij was, voelde de held zich weer de mindere en de graaf bleef de graaf.’

Joris van Parys
oktober 2019